

כך היה ר' חיים מורה לתלמידיו, שמוותר להניח תפילין אף בשעת משא ומתן, או בשעת אכילת ארעי, ואין בכך משום הסחת דעת. ובלבד שלא ינהג בקלות ראש ולא ישוח בדברים בטלים, שאז ענשו כפול ומכופל. וכששאלו תלמיד אם כדאי ללכת בתפילין קטנים, כדי להסתירם תחת המלבושים, ולצאת בהם ברחובות קריה, הסכים עמו, וגילה רצון לקיים בעצמו רעיון מעשי זה⁸.

סיפרו לו לרבנו, על יהודי אחד ירא אלוקים שהובאה לפניו כוס לשתייה וברך עליה "בורא פרי הגפן" בסברו כי יין הוא, אך הנה מששתה מן המשקה התברר לו שהיה לו לברך ברכת "שהכל". מרוב צער ועגמת נפש מברכתו לבטלה נפל האיש תחתיו והתעלף. שמע ר' חיים המעשה, וענה ואמר: "להרגיש צער ממקרה ביש כזה - זאת יודע גם אני... אבל עד כדי התעלפות?!"⁹.

אעפ"כ גם על הגר"ח עצמו סיפרו כמה מקרים שכרע והתעלף רק מאימת הדין והמשפט, כאשר חיל ורעדה אתזוהו מפחד ימי הדין והסליחות¹⁰.

פעם התבטא בהלצה, כי מימיו לא הלך בציצית כשרה... לתמיהת התלמידים השיב: "מעולם לא הלכתי בציצית בת שבעה חוטים בלבד, שכשרה היא מן הדין, תמיד הקפדתי על שמונה חוטים, שזה מלכתחילה"¹¹.

"מסר נפשו לקיים כל מילי דרבנו"

ברדפו אחר דקדוק ההלכה והמנהג, היה מפליג להחמיר ולקיים מאמרי חז"ל, גם לפי פשט הלשון.

בהגיע תלמידו הגאון הצדיק ר' יוסף זונדל מסלנט לירושלים, היה יוצא להשתטח על קברי אבות. בדרכו היה מונה חצרות הבתים והמגדלים. כשתמהו מלוויו על מנהגו, השיב להם: "הלא מקרא מלא הוא 'סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה', וכבר הורה רבי, הוא הגאון רבי חיים דוולאז'ין, שמה שאמרו חז"ל 'אין מקרא יוצא מידי פשוטו' היינו גם כדברי קבלה, ואף בדברי חז"ל".

8. "כל הכתוב לחיים" שם, ט, יז. גם על רבו ה"שאגת אריה" הובא (לעיל "רבותיו הראשונים" עמ' 77): "וכל ימי השבוע התפלל ולימד מעוטף בטלית ותפילין על ראשו עטרת פז, בצום ובתפילה ובחשוקי חמד, גם לעת מנחה היה מעוטר בטלית ובתפילין". בס' "נטעי איתן" לר"א זקהיים, תמינהי, עמ' נא, העיד שהנצי"ב מוולאז'ין הלך רוב היום בתפילין (על שאר היום לא ידע).

9. "בדרך עץ החיים" לר' ידעאל מלצר, בשם הגר"ז מלצר תלמיד וולאז'ין.

10. ראה פרק "מועדי ה' - מקראי קודש" עמ' 205.

11. רשימות הרי"ד הולצברג, מפי הג"ר מיכל פיינשטיין, בשם סבו הג"ר דוד, תלמיד וולאז'ין.

"סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה"

סיפרו כי מצאוהו
לר' חיים ביום שישי
אחד, אחר שעזבו
בני הישיבה את בית
המדרש, שהיה מתפלש
ומתאבק באבק רצפת
הישיבה. לפליאת
הרואים השיב הגר"ח:
"הלוא אמרו חז"ל 'הוי
מתאבק בעפר רגליהם
של תלמידי חכמים',
ואין מקרא יוצא מידי
פשוטו"¹².

והיה הסבא רבי שמחה זיסל מקלם מבאר השיטה כך: "בעולם המעשה, מי יוכל
לבוא בסוד ה' לדעת את טעמי המצוות והמעשים, אלא כל אשר תמצא לידך לעשות
במעשה, עשה. אף כאן, כיון שכתבה תורה המאמר בלשון זה, מצוה מעשית יש כאן"¹³.
מרנא הגר"א מווילנא ישב תקופת מה בכלא, בעקבות הלשנה של אינשי דלא מעלי.
בימי מעצרו אישרו שלטונות הכלא ביקור של תלמיד אחד בכל יום. לפי גירסה אחת
היה זה הגר"ר סעדיה, שהורשה לספק לו מזון מדי יום ביומו. יום אחד הבחין הגאון על
פני התלמיד באותות של מתח וחרדה. לשאלתו, סיפר התלמיד כי בחדרי בית המשפט
מתגבשת הצעה להעמיד בפני הגר"א אחת משלש אפשרויות לגזר דינו.

12. "תולדות הצדיק ריז"ס" עמ' קלד, בהערה, מפי רבי שרגא מאיר לייזרוביץ מלונדון, מפי
השמועה, וראה בסמוך.

13. "חכמה ומוסר" ח"א, שנה. יש הגורס כי לעובדה זו התכוון הגר"ר שאול קצנלנבויגן בדבריו הנ"ל
(בראש הפרק): "הלכו בקודש בעקבות רבו ... למסור נפשו לקיים כל מילי דרבנן. וכמודעת לי
גם מפי איש אמונים מעשה פרטית גדולה היא אלי (!)". כך ב"זכרון חיים" לר' חיים כ"ץ בכרך,
ווילנא תרמ"ט עמ' 76, זה לשונו: "מו"ר הגאב"ד ר' יצחק אייזיק נ"ע הגיד לי את אשר כתב
הגאון האמיתי מ' שאול קאצינעלינבויגין זצ"ל מווילנא, בהסכמתו לספר נפש החיים למהר"ח
נ"ע, וגדולות שמעתי עליו ונפלאות הוא בעיני כי הוא זה. כי פעם אחת מצאו אותו אנשים, אשר
אחר לימוד הישיבה שעות הקבועים שיעורם והלכו להם, מצאו אותו כי הוא מתגלגל באבק
שעל הארץ מקום הלימוד, לקיים "והוי מתאבק בעפר רגליהם" כפשטה ממש. כן הגיד לי מו"ר
רי"א, ומסתמא נתוודע לו זאת ממקום נאמן".

"הגאב"ד ר' יצחק אייזיק" הנזכר, נראה דהוא הגר"א אב"ד שאוויל במשך 38 שנה, בעל
שו"ת "נטעי נעמנים" ו"עטרת יצחק". ואכן מחבר "זכרון חיים" אף הוא תושב שאוויל. לפי שתי
המקורות היה זה המעשה פעם אחת ולא יותר, ואפשר שביקש לקיים הנהגה זו פעם בחייו.